

Asiakirjat osallisuuden ja asiakasturvallisuuden takaajina lapsille tarkoitetuissa palveluissa (ASTULA)

Kääriäinen, A. & Kuronen, R., & Mäkinen, N. & Toivonen, V-M
2022–2024

Tiivistelmä

*Asiakirjat osallisuuden ja asiakasturvallisuuden takaajina lapsille tarkoitetuissa palveluissa (ASTULA) -tutkimushankkeen tarkoituksena oli tuottaa tietoa dokumentoinnin merkityksistä ja seurauksista sekä lisätä tietoisuutta ja osaamista asiakirjojen kirjoittamisesta. Tutkimus kohdistui lastensuojelussa ja koulujen kuraattoriyössä laadittaviin lasta koskeviin asiakirjoihin sekä Eduskunnan oikeusasiamiehen tekemiin kanteluratkaisuihin. Tutkimushankkeen tarkoituksena oli saada tietoa lastensuojelun ja oppilashuollon kuraattorien dokumentoinnin käytännöistä, erityisesti asiakkaiden osallisuudesta dokumentoinnissa, oikeusperustaisuuden toteutumisesta sekä dokumentoinnin seurauksista. Liitimme VTR-rahoitusta koskevan yliopistotasaisen sosiaalityön tutkimushankkeemme *sosiaalityön työmenetelmien tutkimukseen* ja *asiakkaiden osallisuutta ja toimijuutta sosiaalityössä koskevan tutkimuksen* painoalueisiin.*

ASTULA-hankkeessa toteutettiin neljä osatutkimusta, joissa jokaisessa oli kohdennetut tutkimustehtävät ja -kysymykset. Osahankkeet olivat: 1) Kuraattoriyön dokumentoinnin laatu ja merkitykset oppilaan hyvinvoinnin turvaamisessa (vastuututkija Noora Mäkinen), 2) Dokumentointi osana asiakasturvallisuutta (vastuututkija Aino Kääriäinen), 3) Argumentointi huostaanotto-asiakirjoissa (vastuututkija Raija Kuronen) ja 4) Lapseen kohdistuvan henkisen väkivallan tunnistaminen lastensuojelun asiakirjoissa (vastuututkijat Virve-Maria Toivonen ja Aino Kääriäinen). Osahankkeista osa on vielä kesken ja valmistuu, mikäli tutkimusrahoitushaut tuottavat tulosta.

ASTULA-hanke tuotti ja tuottaa tietoa, joka edistää kansalaisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia hyvinvointiin, turvalliseen elinympäristöön ja palvelujen saatavuuteen palvelujärjestelmässä. Tutkimushankkeemme kohdistui haavoittuvassa asemassa oleviin sosiaalityön asiakkaisiin ja sosiaalityöhön, jossa työskennellään erittäin kuormittavissa olosuhteissa. Hankkeessa pyrittiin tuomaan näkyväksi asiakkaan perusoikeuksien toteutumisen näkökulmasta merkittävää toimintaa ja vahvistamaan osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Viime vuosien vakavat ja lapsen surmiin johtaneet tapahtumat ovat paljastaneet puutteita viranomaisten välisessä tiedonkullussa ja korostaneet erityisesti koulun merkitystä lapsen kaltoinkohtelun tunnistamisessa. Koulun sosiaalityön dokumentointikäytännöt ovat kuitenkin vielä hyvin kirjavia ja vaativat kehittämistä.

ASTULA-hankkeessa on julkaistu (esim. Kääriäinen 2022; Kääriäinen 2024; Toivonen & Kääriäinen 2025) ja tullaan julkaisemaan (Kuronen 2026; Mäkinen 2026) korkealaatuisia tieteellisiä tutkimuksia sekä samalla vahvistettu sosiaalityön tutkimusperustaista työkulttuuria ja kehittämistä (MOOC-kurssi, Kääriäinen & Mäkinen 2023). Asiakastyön dokumentointi on keskeinen sosiaalityön tiedonmuodostuksen työväline. Sen kehittäminen vahvistaa sosiaalityön ammatillista työs-kentelyä ja ennen kaikkea asiakkaiden osallisuutta. Kun asiakastyön dokumentointia kehitetään asiakkaan näkökulmasta ymmärrettäväksi ja saavutettavaksi, parannetaan myös asiakasturvallisuutta. Erityisen vahvan panoksen olemme antaneet valtakunnalliseen dokumentoinnin opetuksen tuottamalla materiaalia jatkuvan oppimisen tarpeisiin (MOOC-kurssi; SOSNET-lastensuojelun opetusmateriaali) sekä osallistumalla avoimiin keskustelu- ja koulutustilaisuuksiin (Soccan ja Verson aamukahvit; [Akilleen kantapää](#) -ohjelma YLE; THL:n Rohkeus toimia-tilaisuus [tulossa]).

Asiakastyön dokumentointiin suhtaudutaan julkisessa ja ammatillisessa keskustelussa hyvin ris-tiriitaisesti. Työstä kirjoittaminen koetaan yleensä työlääksi ja aikaa vieväksi työksi, joka on poissa asiakkaan kohtaamisesta. *Asiakkaille hyvät asiakirjamerkinnot ovat kuitenkin elintärkeitä, sillä niiden avulla he voivat saada tietoa palveluistaan tai edistettyä omaa tilannettaan.* Hyvään ja laadukkaaseen asiakastyön dokumentointiin onkin erittäin tärkeää panostaa.

Lisätietoja: Aino Kääriäinen, aino.kaariainen@helsinki.fi

Tutkimukset:

- Kääriäinen, A. (2022). Dokumentointi osana asiakasturvallisuutta. Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti, 30(4), 392–406. <https://doi.org/10.30668/janus.114678>
- Kääriäinen, A. (2024) Tekstit sosiaalityössä. Asiakirjat, kirjoittaminen ja tiedonmuodostus. Gaudeamus. <https://www.gaudeamus.fi/teos/tekstit-sosiaalityossa/>
- Kääriäinen, A. & Mäkinen, N. (2023) Asiakastyön dokumentointi sosiaalityössä. MOOC-kurssi. Helsingin yliopisto ja Avoin yliopisto. <https://studies.helsinki.fi/kurssit/toteutus/otm-10663d29-67ff-4fb2-93e2-078398ce04e6>
- Toivonen, V.-M. & Kääriäinen, A. (2025) Emotional Violence against Children as Documented in Finnish Child Welfare Records (arvioitavana).